

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ**

**Пенсійний фонд України, стан його
формування та використання**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студент 4 курсу, групи 472-2,
денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»

Вашенко Карина Олексіївна _____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Кучерівська Софія Степанівна _____

До захисту допущено на засіданні кафедри

протокол № ____ від « ____ » травня 2024 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту

_____ проф. Нікіфоров П.О.

АНОТАЦІЯ

Вашенко К.О. Пенсійний фонд України, стан його формування та використання. - Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

У кваліфікаційній роботі розкрито теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів Пенсійного фонду. Досліджена економічна суть, принципи та види пенсійного забезпечення, механізм функціонування ПФУ. Проаналізовано доходи та видатки коштів ПФУ за 2020-2023 роки, а також запропоновані шляхи вдосконалення діяльності ПФУ.

Ключові слова: Пенсійний фонд України, пенсійна система, загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, соціальний захист, пенсійне забезпечення, державний бюджет.

ANNOTATION

Vashenko K.O. The Pension Fund of Ukraine, the state of its formation and use. - Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

The theoretical aspects of the formation and use of financial resources of the Pension Fund are disclosed in the qualification work. The economic essence, principles and types of pension provision, the mechanism of operation of the PFU were studied. The income and expenditure of PFU funds for 2020-2023 were analyzed, as well as ways of improving pension provision in Ukraine were proposed.

Key words: Pension Fund of Ukraine, pension system, mandatory state pension insurance, social protection, pension provision, state budget.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ К.О. Вашенко

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ.....	6
1.1. Мета створення та функції Пенсійного фонду України.....	6
1.2. Формування та використання коштів Пенсійного Фонду.....	14
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	18
2.1. Аналіз надходжень коштів до бюджету ПФУ за період 2021-2023 рр.	18
2.2. Порядок і стан використання коштів ПФУ за період 2021-2023 рр.	24
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ.....	31
3.1. Зарубіжний досвід організації пенсійного забезпечення та можливості його застосування в Україні.....	31
3.2. Оптимізація діяльності ПФУ щодо порядку призначення пенсій громадянам України.....	37
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Функціонування пенсійної системи, в будь-якій країні, є однією з ключових складових соціальної політики держави. Особливо це стосується сучасного періоду, коли спостерігаються демографічні зміни, зростає тривалість життя та відбувається швидка зміна економічних умов. Україна не є винятком, і її пенсійна система зазнає значних викликів та потребує постійного оновлення та оптимізації. Дослідження стану формування та використання Пенсійного фонду України дозволить з'ясувати, як ефективно працює поточна система, які фактори впливають на її стабільність та розвиток, а також які можливості існують для її покращення.

Пенсійна система (ПС) займає виняткове місце в процесах соціально-економічного процвітання держави, постійно адаптуючись під умови сьогодення. ПС України перебуває в стані перманентного реформування, розширюючи можливості держави у досягнанні домінуючих цілей процвітання. В ході пенсійної реформи корегується роль державного пенсійного страхування, шукаючи все нові шляхи наповнення бюджету ПФУ. У зв'язку з цим дослідження діяльності ПФУ у актуальним і важливим.

Мета дослідження полягає в комплексному аналізі стану та перспектив розвитку ПФУ з метою забезпечення стабільності та ефективності пенсійної системи країни.

Відповідно до мети, у роботі визначено наступні завдання:

- дослідити історичні передумови утворення Пенсійного фонду України;
- розкрити особливості формування та використання коштів ПФУ;
- проаналізувати доходи та видатки Пенсійного фонду
- вивчити досвід функціонування пенсійних фондів у різних країнах світу
- запропонувати шляхи удосконалення діяльності ПФУ

Об'єктом дослідження є діяльність пенсійного фонду щодо забезпечення соціального захисту населення.

Предметом дослідження є механізм формування та використання бюджету ПФУ.

Методологічну основу дослідження складає системний підхід до аналізу проблем пенсійного забезпечення та пенсійної системи в Україні. У бакалаврській роботі були використані такі методи: аналізу і синтезу (для визначення основних понять, об'єкта, предмета та завдань дослідження); теоретичного узагальнення (для розкриття основних механізмів регулювання пенсійного забезпечення); історичний метод (для вивчення історичних передумов створення Пенсійного фонду України та етапів формування підходів до забезпечення соціальних прав людини в Україні).

Інформаційна база дослідження включає закони України, підзаконні нормативно-правові акти, аналітичні та статистичні матеріали Міністерства соціальної політики України, Пенсійного фонду України, наукові розробки та публікації.

Дослідження питань пенсійної системи є предметом значної уваги зарубіжних та вітчизняних вчених. Значний внесок у дослідження механізмів запровадження обов'язкового пенсійного страхування зробили М. Бойко, О. Гаряча, Ю. Галицька, Б. Зайчук, О. Зарудний, І. Кравченко, Б. Надточій, А. Нечай, О. Палій, М. Папієв, І. Сирота, Г. Яшник та інші.

Структура бакалаврської роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел. Обсяг роботи складає 52 сторінки. Список використаних джерел включає 65 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ

1.1. Мета створення та функції Пенсійного фонду України

Поняття «пенсійна система» було предметом обширних теоретичних досліджень у науковій літературі. Однак, дослідження продовжуються, оскільки в процесі її функціонування постійно виникає потреба в удосконаленні. Це призводить до постійних змін у її змісті та структурному наповненні.

Науковець М. Папієв стверджує, що «пенсійна система є складним комплексом інститутів, відносин і механізмів, за допомогою яких формуються пенсійні фонди та створюються відповідні умови для пенсійного забезпечення непрацездатного населення» [3, с.17].

На думку Л.Г. Стожок, «пенсійна система являє собою складний організм, який поєднує економічні, соціальні і правові інститути, призначені для задоволення інтересів різних верств населення. Економічні, організаційні і правові форми резервування матеріальних ресурсів на випадок настання старості, інвалідності, втрати годувальника і є інститутами цієї системи» [56, с.5].

У наукових дослідженнях і в офіційних документах більш вживаним є вузьке тлумачення терміна «пенсійна система». Так, М. Ріппа вважає, що «пенсійна система за своєю структурою та внутрішнім змістом є досить складним і специфічним комплексом економічних відносин та фінансових механізмів, за допомогою яких здійснюється формування і використання пенсійних фондів та створюються певні умови для пенсійного забезпечення відповідних категорій населення» [50, с.7].

Відповідно до поглядів науковців на пенсійну систему, можна зробити висновок, що пенсійна система України - це узгоджена система законодавчих

норм та взаємовідносин між державою і певною групою громадян, спрямована на забезпечення їх матеріального благополуччя за наявності встановлених законом підстав.

У 1991 році Україна здобула незалежність. Тоді була розроблена та прийнята Концепція соціального забезпечення України, яка передбачала реформування соціального захисту працюючого населення, зокрема впровадження соціального страхування.

8 квітня 1996 року відбулися парламентські слухання щодо законопроекту «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» на основі постанови Верховної Ради від 18 березня 1996 року. З урахуванням положень Конституції «Основи законодавства України про соціальне страхування» були доопрацьовані і подані до Верховної Ради. Парламент розглядав їх тричі у першому читанні, двічі у другому і, зрештою, прийняв їх 14 січня 1998 року.

Верховною Радою України було прийнято низку законів: «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (23 вересня 1999 року № 1105-XIV), «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» (2 березня 2000 року № 1533-III), «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням» (18 січня 2001 року № 2240-III).

Таким чином, в Україні було створено законодавчі умови для становлення системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, яка базується на вимогах Європейського кодексу соціального забезпечення (1964 року) та рекомендаціях Міжнародної Організації Праці № 67 (1944 рік).

У липні 2003 року Верховна Рада України прийняла Закони «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про недержавне пенсійне забезпечення», які набули чинності з 1 січня 2004 року.

Пенсійна система України в сучасному вигляді започаткована в 2004 році і містить у собі відносини по формуванню, призначенню і виплаті пенсій в пенсійній системі. З прийняттям законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» і «Про недержавне пенсійне забезпечення» розпочато впровадження пенсійної реформи, сутність якої полягає в переході до трирівневої пенсійної системи відображено на рисунку 1.1.

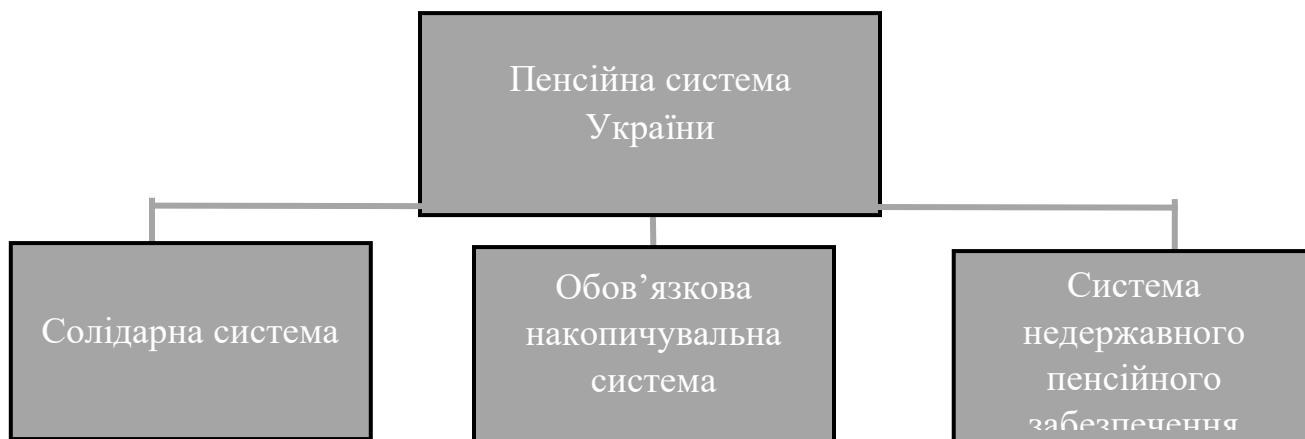

Рис. 1.1. Трирівневе пенсійне забезпечення в Україні

Державне регулювання та нагляд у сфері ЗДПС проводиться на основі принципів єдності та ефективності державної політики, реалізуючи права громадян на ЗДПС, створюючи ефективні умови функціонування та подальшого розвитку системи ЗДПС. Обов'язковим є дотримання усіма суб'єктами системи ЗДПС чинних законодавчих вимог, нормативно-правових актів, адаптуючи системи ЗДПС під міжнародні стандарти. Система органів державного регулювання пенсійної системи України представлено на рис. 1.2.

Рис.1.2. Система органів державного регулювання ПСУ

Перший рівень - це солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, де всі кошти, внесені підприємствами та застрахованими особами до Пенсійного фонду України, одразу виплачуються поточним пенсіонерам.

Другий рівень - накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Частина обов'язкових пенсійних відрахувань (до 7% від заробітної плати працівника) спрямовується на персональні рахунки громадян. Ці кошти інвестуються в українську економіку, що дозволяє збільшити майбутні пенсійні виплати за рахунок інвестиційного доходу.

Третій рівень - система недержавного пенсійного забезпечення, у якій можуть добровільно брати участь як фізичні особи, так і юридичні особи-роботодавці.

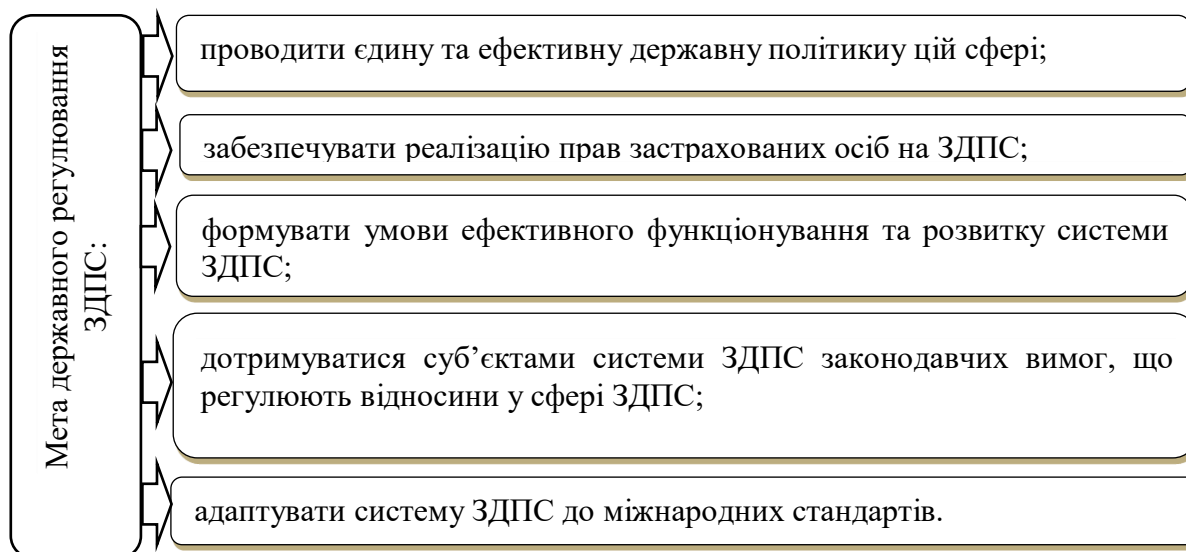

Рис. 1.3. Мета державного регулювання ЗДПС [36]

В сучасних умовах існування важливим інститутом соціального захисту населення є система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (ЗДПС). Зміни та реформування суспільного життя в Україні пов'язане із законодавчим та практичним втіленням соціальних стандартів, притаманних демократичним і правовим країнам світу.

Державне регулювання та нагляд здійснюють, щоб відбувалося:

- цільове використання коштів ПФУ;
- законний та своєчасний рух коштів, отриманих від накопичувальної ПС (центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику, та Рахункова палата);
- дотримання законодавчих норм учасниками накопичувального пенсійного страхування (НКЗЦПФР);
- дотримання законодавчих норм компаніями при управлінні активами (НКЗЦПФР);

- дотримання законодавчих норм зберігачами та уповноваженими банками при здійсненні своєї діяльності (НБУ і НКзЦПФР);

- дотримання законодавчих вимог, захищаючи економічну конкуренцію накопичувального ПЗ (Антимонопольний комітет України).

Міністерство соціальної політики є центральним органом виконавчої влади, що відповідає за:

- регулювання трудових відносин;
- СЗ населення;
- роз'яснення питань щодо призначення, перерахунку та виплати пенсій (разом з ПФУ).

Саме Конституцією України (ч.1 ст.46) закріплено право на соціальний захист: «Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом». Як формувалась пенсійна система наведено в таблиці 1.1.

Табл.1.1.

Етапи правового становлення системи ЗДПС

№ з/п	Період	Назва законодавчого акту
1	2	3
1	1 етап 1991 р.- 2003 р.	ЗУ «Про Пенсійне Забезпечення» від 04.11.1991 р. [35].
2		ЗУ «Основи законодавства України про ЗДСС» від 14.01.1998 р. [24]
		ЗУ «Про Пенсійне Забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 01.01.1992 р. [45]
3		ЗУ «Про ЗДПС» від 09.07.2003 р. [36]
4	2 етап 2004р. – вересень 2011 р.	ЗУ «Про недержавне Пенсійне Забезпечення» від 09.07.2003 р. [37]
5		ЗУ «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни» від 16.03.2004 р. [42]
6		Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції подальшого проведення пенсійної реформи» від 14.10.2009 р. [38]
7		ЗУ «Про збір та облік ЄСВ на ЗДСС» від 08.07.2010 р. [39]

Продовження табл. 1.1.

1	2	3
8	3 етап жовтень	ЗУ «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування ПС» 08.07.2011 р. [40]
9	2011 р. – 2014 р	Положення «Про ПФУ» від 23.07.2014 р. [45]
10	4 етап (2015 р. – дотепер).	Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії модернізації та розвитку ПФУ на період до 2020 року» від 14.09.2016 р. [43]
11		ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» від 03.10.2017 р. [41]
12		Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження бюджету ПФУ» на 2023 рік від 24 червня 2023 р. [44]

Регламентування пенсійного забезпечення населення України відбувається за допомоги достатньої кількості законодавчих актів. Багато уточнень та роз'яснень потребують пільгові категорії пенсіонерів та осіб, що отримують пенсії за спеціальними пенсійними програмами.

Тому, необхідним є уніфікація нормативних актів, щоб врегулювати усі правовідносини пенсійної системи, включаючи загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне страхування.

До прикладу, Кодекс соціального страхування, як єдиний документ, який може врегулювати усі питання загального, організаційно-правового характеру: питання функціонування ПФУ; фінансові питання, що виникають у всіх зацікавлених сторін пенсійних відносин.

Організаційна структура ПФУ наведено у Додатку А.

Пенсійний фонд України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики. Він реалізує державну політику щодо пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню.

Пенсійний фонд України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України, постановами Верховної Ради України, актами Кабінету Міністрів України та іншими законодавчими актами.

Основними завданнями Пенсійного фонду України є [23]:

- реалізація державної політики з питань пенсійного забезпечення, загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, надання житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу;

- ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, осіб, які мають право на пільги, а також отримувачів житлових субсидій;

- внесення пропозицій Міністрові соціальної політики щодо забезпечення формування державної політики із зазначених питань;

- профілактика нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

- проведення перевірки обґрунтованості видачі, продовження листків непрацездатності та документів, що є підставою для їх формування, на базі інформації, що міститься в електронних системах та реєстрах;

- здійснення контролю за використанням страхувальниками та застрахованими особами страхових коштів;

- виконання інших завдань, визначених законом.

Отже, ПФ є важливим суб'єктом соціальної системи країни. Його діяльність визначається значною базою законодавчих і нормативних документів.

1.2. Формування та використання коштів Пенсійного Фонду

Бюджетний процес являє собою регламентовану законодавством діяльність, яка включає наступні процеси:

- складання, розгляду, затвердження бюджету ПФУ;
- складання, розгляду, затвердження плану доходів і видатків;
- виконання та контроль за усіма процесами (виконання, складання, розгляд, затвердження звіту про виконання бюджету та плану доходів і видатків).

Пенсійний фонд України забезпечує планування доходів та витрат, розробляє проекти бюджету, подає їх на затвердження уряду, складає звіти про виконання бюджету, прогнозує надходження коштів та ефективно розподіляє фінансові ресурси для соціальних виплат.

«Бюджет Пенсійного фонду - це план утворення і використання цільового страхового фонду, що формується за рахунок страхових внесків до солідарної системи та надходжень з інших джерел, визначених Законом» [36].

«Бюджет ПФУ є сукупністю бюджетів головних управлінь фонду в Автономній Республіці Крим, міст Києва і Севастополя та областей, що охоплюються бюджетами управлінь Пенсійного фонду в районах. Бюджет Пенсійного фонду України - це документ про створення і використання коштів Пенсійного фонду, в якому страхові пенсійні внески є основним джерелом надходження коштів, а виплата пенсій - основним напрямом їх використання» [30].

Джерелами формування фінансів для Пенсійного фонду в солідарній системі є: обов'язкові страхові внески на державне пенсійне страхування, прибуток від інвестування резерву коштів, кошти з Державного бюджету та спеціальних фондів, суми фінансових санкцій та штрафів, благодійні внески від

фізичних та юридичних осіб, добровільні страхові внески за угодами про добровільну участь тощо.

Рис.1.4. Основні напрямки діяльності ПФУ

Доходи бюджету ПФУ, залежно від джерел надходження та напрямів використання, поділяються на власні кошти Пенсійного фонду; кошти державного бюджету; кошти державних цільових фондів. Бюджет Пенсійного фонду затверджується правлінням Пенсійного фонду не пізніше 10 грудня року, що передує рокові, на який складено бюджет.

Управління ресурсами та формування бюджету Пенсійного фонду України відбувається відповідно до встановленого порядку, визначеного у Постанові ПФУ «Про процедуру розроблення, затвердження та виконання бюджету ПФУ». Ця постанова встановлює механізм складання, розгляду, затвердження та виконання бюджету ПФУ, а також регламентує планування доходів і видатків відповідних головних управлінь ПФУ та їх апарату [46].

Доходи будь-якого рівня бюджету Пенсійного фонду України повинні бути взаємопов'язані з його видатками. Цей принцип враховується під час складання бюджету ПФУ, який є самостійним фінансовим документом в державі. Бюджет Пенсійного фонду України забезпечує єдність та обґрунтованість складових елементів, регулює обсяги доходів і видатків на пенсійні виплати та інші потреби.

Пенсійна система України базується на принципі солідарності між поколіннями. Зараз спостерігається вплив глобального процесу старіння населення та проблеми забезпечення гідного рівня життя непрацездатним і людям похилого віку.

У структурі доходів Пенсійного фонду України переважають власні кошти, але частка фінансування з Державного бюджету України також значна, що може вказувати на недостатню фінансову самостійність. Використання ресурсів Пенсійного фонду умовно можна поділити на шість напрямів див. Рис. 1.5.

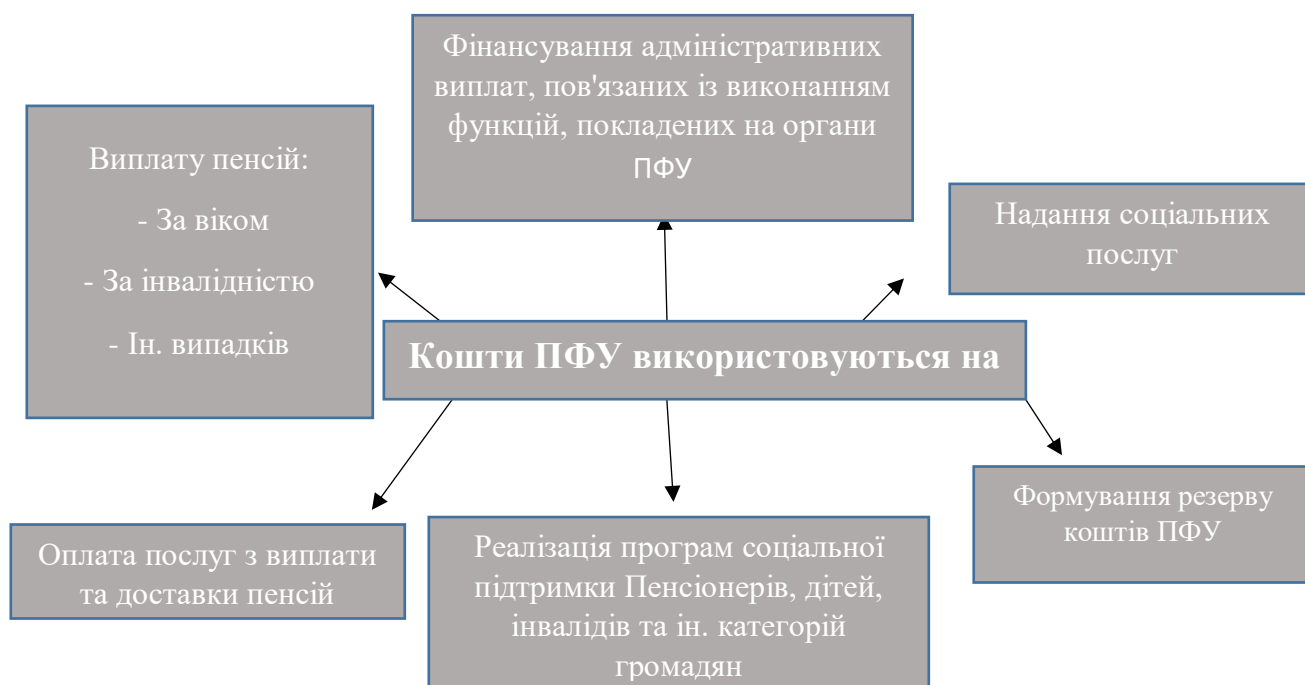

Рис. 1.5. Напрями використання коштів ПФУ [44]

До джерел формування фінансових ресурсів бюджету ПФУ та їх цільового використання входять:

- Збір коштів на обов'язкове державне пенсійне страхування (призначений для виплати трудових пенсій).
- Збір коштів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття (спрямований на виплату дострокових пенсій).

- Збір коштів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання (призначений для виплати пенсій по інвалідності та втраті годувальника у зв'язку з нещасними випадками на виробництві або професійними захворюваннями).

- Кошти, які надходять від підприємств із шкідливими умовами праці (спрямовані на виплату пільгових пенсій до досягнення працівниками загальновстановленого пенсійного віку).

- Кошти з державного бюджету (призначені для виплати пенсій з різних пенсійних програм, військовослужбовцям строкової служби та особам, які постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС та інші соціальні заходи).

Серед негативних факторів, які впливають на формування коштів Пенсійного фонду України та на економіку в цілому, можна відзначити наступне: великі обсяги пільг, низький рівень заробітної плати та поширеність тіньового сектору на ринку праці.

Виплати в рамках загальнодержавної пенсійної системи становлять основне джерело доходу для більшості населення України сьогодні. Тому ефективне функціонування солідарної пенсійної системи та виконання її завдань безпосередньо впливають на добробут громадян пенсійного віку та їх фінансову стійкість.

Пенсійний фонд України відіграє ключову роль у забезпеченні соціального захисту громадян. Визначено, що основною метою Пенсійного фонду є реалізація державної політики у сфері пенсійного забезпечення.

Пенсійний фонд виконує функції зі збору та акумулювання коштів, призначених для виплати пенсій та інших соціальних виплат, а також управління цими коштами.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1. Аналіз надходжень коштів до бюджету ПФУ за період 2021-2023 роки

Бюджетний період для бюджету ПФУ становить 1 календарний рік, який починається 01 січня кожного року і закінчується 31 грудня того самого року.

Етапи процесу складання бюджету ПФУ:

1. Розробка проєкту бюджету ПФУ на плановий рік та розрахунок прогнозних показників бюджету, орієнтуючись на наступні 2 бюджетні періоди.

2. Підготовка проєктів бюджетних запитів до проєкту Державного Бюджету на відповідний період на основі - Інструкції з підготовки бюджетних запитів [47].

3. Розрахунок наступних показників:

- показники проєкту бюджету ПФУ, враховуючи основні прогнозні макропоказники соціально-економічного розвитку України, схвалених Кабінетом Міністрів України;

- прогнози державних соціальних стандартів та гарантій на наступний рік;

- результати аналізу виконання бюджету ПФУ за попередні бюджетні та звітні періоди;

Проєкт бюджету ПФУ затверджує Кабінет Міністрів України.

Відповідальна особа за організацію бюджетного процесу в ПФУ формує та подає:

- проєкт бюджету ПФУ на плановий рік (головному розпоряднику бюджетних коштів);

- прогнозні дані показників на наступні за плановим два бюджетні періоди;

- проєкт бюджетних запитів до проєкту державного бюджету на відповідний період у строки, встановлені головним розпорядником бюджетних коштів.

Коли видатки перевищують над доходами ПФУ, то формують додатковий бюджетний запит на суму перевищення. Подаючи проєкт бюджету ПФУ на погодження головному розпоряднику бюджетних коштів додаються пропозиції, які можуть збалансувати його показників.

Керуючись Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження бюджету Пенсійного Фонду України на відповідний рік» [44] визначено доходну частину бюджету ПФУ. Основними статтями власних доходів бюджету ПФУ впродовж 2021 - 2023 рр. були:

- сума ЄВ, розподілена на ЗДПС;
- кошти, отримані від підприємств та спрямовані, щоб покрити фактичні витрати на виплату та доставку пенсій (для осіб, що працювали на роботах за списком № 1 та № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затвердженим Кабінетом Міністрів України);
- кошти, отримані від банківських установ за використання тимчасово вільних коштів ПФУ, та інших власних доходів;
- кошти, спрямовані для виплати пенсій іноземним пенсіонерам, котрі живуть на території України.

Структура доходів бюджету ПФУ представлено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Структура доходів бюджету ПФУ за період 2021-2023 рр.

(тис. грн.)

№ з/п	Найменування показника	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5
	Залишок Власних Коштів на початок року	945 009,3	-4 256,6	2 395 126,1
	Доходи:	х	х	х
1.	Власні доходи, усього, у т.ч.:	334 185 670,9	403 937 328,5	462 887 988,7
2.	Сума ЄСВ, розподілена на ЗДПС	301 433 062,0	375 420 028,4	428 464 250,2

Продовження таблиці 2.1.

1	2	3	4	5
3.	Суми, сплачені підприємствами для покриття доставки пенсій особам із списку № 1	3 884 791,5	2 675 047,0	4 026 914,9
4.	Суми, сплачені підприємствами для покриття доставки пенсій особам із списку № 2	2 105 201,9	1 731 675,4	2 109 663,7
5.	Банківські кошти, сплачені за користування тимчасово вільними коштами ПФУ	172 192,0	267 723,0	197 881,2
6.	Виплати пенсій іноземцям пенсійного віку, що проживають на території України	169 562,7	185 422,6	232 307,5
7.	Сплата ЄСВ на ЗДСС за деякі категорії застрахованих осіб та покриття недоотриманої суми коштів	26 420 860,8	23 657 432,1	29 625 893,0
Всього власних доходів з урахуванням залишку		281 914 223,6	335 130 680,2	495 724 310,4
8.	Кошти ДБУ на виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів ПФУ	174 740 949,3	209 277 910,8	249 751 585,6
9.	Кошти ДБУ, спрямовані на виплату пільг і житлових субсидій громадянам на оплату житлово-комунальних послуг у готівковій формі	-	6 417 196,0	35 398 157,4
11.	Кошти ДБУ (одноразова матеріальна допомога застрахованим особам)	187 810,0	-42,2	-14,9
12.	Кошти на боротьбу з COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2 та наслідками, спричиненими хворобою	2 705 584,0	-	-
13.	Кошти для виплати щорічної разової грошової допомоги ветеранам війни і жертвам нацистських переслідувань	-	794 969,3	-
У С Ъ О Г О Д О Х О Д І В		512 765 023,5	620 423 105,8	780 145 805,1

Сформовано на основі [7;8;9]

Таким чином, основними статтями власних доходів бюджету ПФУ впродовж 2021- 2023 рр. були:

- суми ЄСВ, розподілені на ЗДПС (у 2021 р. - 90,2%; 2022 р. - 92,9%; 2023 р. – 92,7%);

- витрати на покриття доставки пенсій працюючим особам (за списком №1 та № 2), керуючись КМУ (у 2021-1,17%; 2022-0,71%; 2023-1,33%);

- Сплата ЄСВ на ЗДСС за деякі категорії застрахованих осіб та покриття недоотриманої суми коштів (у 2021-5,15%; 2022-3,81%; 2023-6,4%);

У 2021 році з ДБУ виділено асигнувань ПФУ на загальну суму 174 740 949,3 тис. грн.; у 2022 році - 209 277 910,8 тис. грн., у 2023 році - 249 751 585,6 тис. грн.

Кошти ДБУ на виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів ПФУ також склали питому вагу у доходах, а саме 34,08% у 2021 році, 33,73%-2022 і 32,01%- 2023.

Протягом досліджуваного періоду спостерігаємо ріст доходної бази: у 2022 році загальні доходи бюджету ПФ становили 620 423 105,8 тис. грн., що на 107 658 082,3 тис. грн. або на 20,99% більше ніж у 2021 році; у 2023 році - 780 145 805,1 тис. грн., порівнюючи з 2022 роком, то сума загальних доходів зросла на 159 722 699,3 тис. грн., або на 20,47%.

Протягом 2023 року загальні доходи бюджету Пенсійного фонду України становили 777,2 млрд грн (без урахування залишку на початок року), що становить 101,0% планового показника. Порівняно з 2022 роком загальні доходи зросли на 156,8 млрд грн, або на 25,3%.

У 2023 році з Державного бюджету України виділено 310,2 млрд грн, з яких:

- 273,7 млрд грн: на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та покриття дефіциту коштів ПФУ за програмою КПКВК 2506080, у тому числі: 249,8 млрд грн - на фінансування пенсійних програм та покриття дефіциту коштів ПФУ; 23,9 млрд грн - сплата єдиного внеску за деякі категорії застрахованих осіб та

компенсація застосування пільгового розміру єдиного внеску за працюючих осіб з інвалідністю;

- 35,4 млрд грн: на виплату житлових субсидій і пільг;

- 1,1 млрд грн: на фінансування інших виплат, з них 0,9 млрд грн - разової грошової виплати до Дня Незалежності України та 0,1 млрд грн - щомісячної грошової допомоги деяким категоріям громадян з числа осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною.

ЄСВ це відповідальність роботодавців, адже ЄСВ нараховується на заробітну платню за своїх працівників; стягується на регулярній та обов'язковій основі, з метою отримання застрахованими особами соціальної допомоги при настанні випадків безробіття, захворювань, чи досягнення пенсійного віку та можливості отримувати ПЗ.

Станом на кінець 2023 року ставка ЄСВ становила 22%. Наочно продемонстровано розмір ЄСВ у 2023 році (Таблиця 2.2.).

Таблиця 2.2.

Розмір мінімального та максимального ЄСВ

Рік	Мінімальна заробітна плата	Мінімальна ставка ЄСВ для ФОП I, II і III групи (на місяць)	Мінімальна сума єдиного внеску (на квартал)	Максимальний ЄСВ	Розмір ЄСВ із максимальної суми
1	2	3	4	5	6
2023 р.	6700 грн.	1474 грн. (6700 грн. x 0,22)	4422 грн.	100 500 грн. (6700 грн. x 15)	22 110 грн. (100 500 грн. x 0,22)

Нарахування ЄСВ здійснюється відповідно до:

- 1) Закону України «Про збір та облік ЄВ на ЗДСС» [39].
- 2) Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження пропорцій розподілу ЄВ на ЗДСС» [48].

3) Постанови Правління ПФУ «Про затвердження Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків до ПФУ» [49].

Частка ЄСВ в дохідній базі ПФУ наведена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Частка ЄСВ у власних доходах ПФУ у 2021-2023 роках

№ з/п	Власні доходи:	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1.	Сума ЄСВ, розподілена на ЗДПС	90,2%	92,94%	92,7%
2.	Суми, сплачені підприємствами для покриття доставки пенсій особам із списку № 1	1,17%	0,66%	0,66%
3.	Суми, сплачені підприємствами для покриття доставки пенсій особам із списку № 2	0,63%	0,43%	0,49%
4.	Банківські кошти, сплачені за користування тимчасово вільними коштами ПФУ	0,05%	0,07%	0,07%
5.	Виплати пенсій іноземцям, що проживають на території України	0,05%	0,05%	0,05%
6.	Сплата ЄСВ на ЗДСС, що здійснюють за деякими категоріями застрахованих осіб	7,9%	5,85%	6,75%

Сформовано на основі [7;8;9]

Загальна заборгованість зі сплати платежів на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та єдиного внеску на 01.01.2024 становила 49,6 млрд. грн.

Із загальної суми заборгованості 18,6 млрд.грн, або майже 37,5%, - це борги підприємств, які перебувають у різних процедурах банкрутства, та платників, у яких відсутні активи для звернення стягнення.

Таким чином, планові обсяги частини ЄСВ розраховуються на основі даних щодо суми ЄСВ, визначеної центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, спільно з ПФУ, включаючи:

- прогнозні обсяги витрат, що спрямовуються на оплату праці найманих працівників та грошове забезпечення військовослужбовців, на які нараховується ЄВ;

- розміри ЄВ та пропорції його розподілу за видами ЗДСС;

- прогноз зростання розміру мінімальної заробітної плати протягом планового періоду

Така ситуація зобов'язує проводити докорінні зміни у пенсійному забезпеченні через впровадження нової моделі пенсійної системи, розвиток нових форм пенсійного забезпечення, зокрема накопичувальної системи загальнообов'язкового державного страхування та недержавного пенсійного забезпечення, збільшення доходів населення за рахунок виведення з тіні заробітної плати, створення нових робочих місць. Усе це допоможе підвищити розмір доходів пенсійного фонду, і, відповідно, зменшити його дефіцит

2.2. Порядок і стан використання коштів ПФУ за період 2021-2023 рр.

Стан ПС України значною мірою визначається обсягом ресурсів, що спрямовують на пенсійні виплати. Відповідно до Постанови КМУ «Про затвердження бюджету ПФУ на відповідний рік» визначено видаткову частину бюджету ПФУ [44]. Основу видаткової частини бюджету ПФУ за досліджуваний період склали:

- пенсійні виплати відповідно до Закону України «Про ЗДПС» [32];

- ПЗ військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу в частині розміру пенсії із солідарної системи;

- Щомісячна цільова грошова допомога, спрямована на прожиття керуючись із Закону України «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових

дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни» [42];

- ПЗ осіб, які проживають за кордоном;
- Розрахунково-касове обслуговування;
- Адміністративні витрати;
- Оплата послуг доставки пенсійних виплат із солідарної системи.

Виявлено прямий зв'язок між страховими внесками та розмірами пенсійних виплат, тому можна зробити висновок про значний вплив СВ на розмір пенсії, гарантуючи мінімальний рівень виплат усім непрацездатним особам.

Структура видаткової частини бюджету ПФУ за досліджуваний період наведена у таблиці 2.4.

Табл.2.4.

Структура видатків бюджет ПФУ за період 2021-2023 рр.

(тис. грн.)

№ з/п	Видатки	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5
Власні видатки, всього		367 207 439,7	403 449 097,1	450 569 458,8
1.	ПЗ осіб, пенсія яким призначена відповідно до Закону України «Про ЗДПС»	350 067 229,4	385 313 242,0	437 805 198,6
2.	Виплата того розміру пенсій, на який має право особа, керуючись ЗУ «Про ЗДПС»	2 191 704,6	2 090 619,8	2 098 264,8
3.	ПЗ військовослужбовців в частині розміру пенсії із солідарної системи (ЗУ «Про ЗДПС»)	7 159 536,7	7 822 444,0	8 485 947,3
4.	Виплата щомісячної цільової грошової допомоги на прожиття, керуючись ЗУ «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни»	53 544,7	46 853,8	48 443,3
5.	ПЗ осіб, які проживають за кордоном	285 450,4	322 952,3	457 421,9
6.	розрахунково-касове обслуговування та плата за підкріплення готівкою виплати пенсії і грошової допомоги	51 192,0	57 315,2	56 337,5

Продовження таблиці 2.4.

1	2	3	4	5
7.	фінансування адміністративних виплат на виконання функцій ПФУ	5 555 399,7	6 123 671,0	7 686 437,6
8.	оплата послуг на виплату та доставку пенсій із солідарної системи	1 843 382,2	1 671 999,0	1 617 845,4
За рахунок коштів ДБ України на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, з урахуванням витрат, пов'язаних з виплатою та доставкою пенсійних виплат, з яких:		150 840 293,0	179 409 316,6	223 243 167,0
За рахунок коштів для виплати щорічної разової грошової допомоги ветеранам війни і жертвам нацистських переслідувань		-	794 969,3	-
За рахунок коштів для виплати на ЗДСС у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності		-	-	28 268 605,8
За рахунок коштів ДБ України для завершення надання одноразової матеріальної допомоги застрахованим особам, які можуть втратити доходи у разі повної заборони сфери їх діяльності внаслідок посилення обмежувальних заходів		191 778,0	-	-
За рахунок коштів ДБ України для надання допомоги застрахованим особам на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів		2 705 576,0	-	-
За рахунок коштів ДБ України на виплату житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг		-	6 445 014,6	35 421 470,6
Повернення позик минулих бюджетних періодів			29 767 451,9	29 197 539,8
У С Ь О Г О В И Д А Т К І В		520945086,7	590098397,6	746277444,0

Сформовано на основі [7;8;9]

У 2021 році найбільшу питому вагу в загальному обсязі видатків займало ПЗ осіб, пенсія яким призначена відповідно до Закону України «Про ЗДПС» і становило 67,20%, а найменшу – займало розрахунково-касове обслуговування та

плата за підкріплення готівкою виплати пенсії і грошової допомоги, і становило 0,01 %.

У 2022 році найбільшу питому вагу в загальному обсязі видатків займає ПЗ осіб, пенсія яким призначена відповідно до Закону України «Про ЗДПС» і становить 65,30%.

У 2023 році найбільшу питому вагу в загальному обсязі видатків займало ПЗ осіб, пенсія яким призначена відповідно до Закону України «Про ЗДПС» і становило 58,66%.

Усього видатків ПФУ у 2022 році порівняно із 2021 роком збільшився на 69 153,3 млрд. грн. або на 8,7 %.

У 2023 році загальні видатки ПФУ становили 746,3 млрд. грн., що на 156,2 млрд.грн. або на 26,5% більше порівняно з 2022 роком.

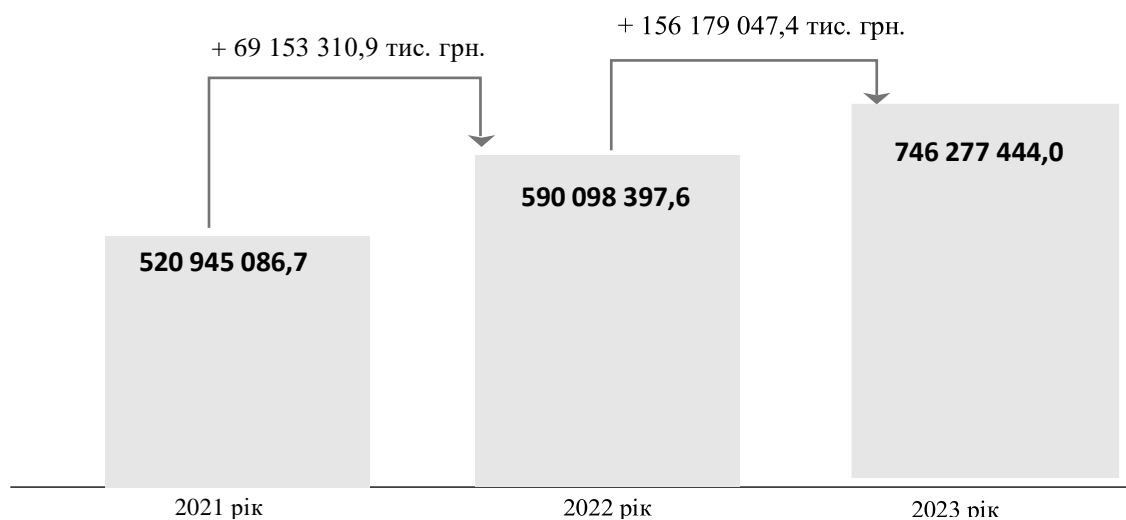

Рис.2.1. Видатки ПФУ за 2021-2023 роки

Адміністративні витрати виникають через необхідність виконання функцій органами ПФУ: у 2021 році склали 5 555 399,7 тис. грн., що становить 1,1% загальних річних видатків ПФУ; у 2022 році - 6 123 671,0 тис. грн. (1,04%); у 2023 році - 7 686 437,6 тис. грн. (1,03%).

У 2021 році з ДБ України виділено асигнувань ПФУ на загальну суму 153 737 647,00 тис. грн.; у 2022 році 186 649 300,50 тис. грн.; а у 2023 році – 286 933 243,4 тис. грн.

Протягом 2023 року Пенсійним фондом України на фінансування страхових виплат спрямовано 28,3 млрд . грн., у тому числі фінансування страхових виплат у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності - 16,0 млрд грн та страхових виплат від нещасного випадку на виробництві - 12,3 млрд грн

Отже, у 2023 році необхідно було 29,9 млрд. грн. коштів ДБ. щоб покрити дефіцит. Додатково було спрямовано на пенсійні виплати, отриманих власних коштів 29,8 млрд. грн.. Кошти, були списані Державною казначейською службою України в рахунок погашення позик минулих бюджетних періодів, дефіцит коштів становив би 0,1 млрд. грн.

Відновлення після війни зробить дану ситуацію ще гіршою через девальвацію національної валюти та зменшення темпів зростання ВВП держави. Цікаво, що такий великий дефіцит ПФУ існує в умовах дуже низьких пенсій українських громадян. За даними ПФУ, середня пенсія в Україні становила 5385,25 гривні у 2023 році. За обмінним курсом на кінець 2023 року це було 138 Євро.

Ефективна пенсія це та, яка заміщує принаймні 40% від доходу людини перед виходом на пенсію. Середній коефіцієнт заміщення в Європі становить 67%, в той час як в Україні лише 30% .

Якщо аналізувати основні показники бюджету Головного управління ПФУ в Чернівецькій області у 2021-2022 році згідно додатку Б і В, то:

- загальна сума доходів становила 9110,87 млн. грн. (13,29% більше ніж у 2021 році);
- власні надходження становили 72,45%;
- загальна сума видатків становила 9104,21 млн. грн. (на 13,22% більше ніж у 2021 році);

- загальна сума видатків на пенсійні та інші виплати становила 5076,66 млн. грн.;

- власні кошти забезпечили фінансування видатків на 89,8 (у 2021 році 88,6%);

- загальний обсяг видатків Головного управління ПФУ в Чернівецькій області за 2022 рік становить: на фінансування житлових субсидій та пільг (117,0 млн. грн.); видатки на пенсійні та інші виплати (2770,4 млн. грн.); видатки на виплату страхових виплат (0,1 млн. грн.).

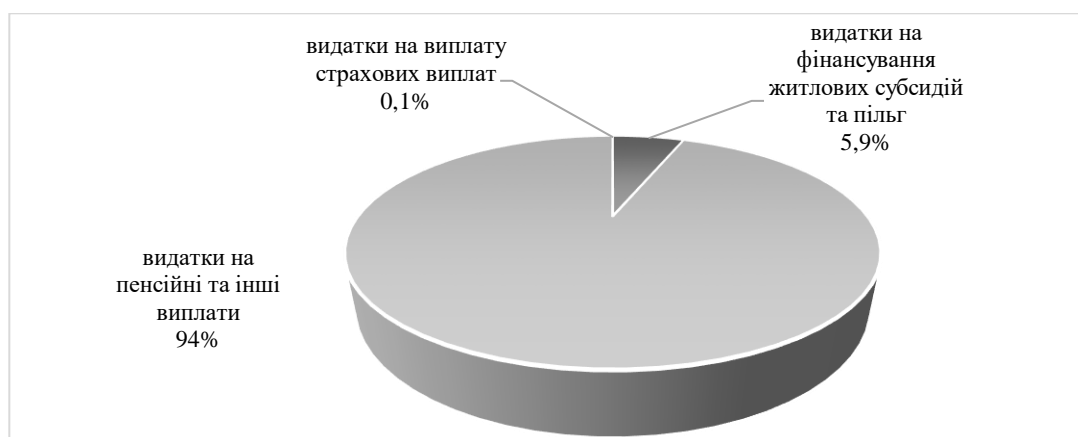

Рис. 2.2. Структура видатків Головного управління ПФУ в Чернівецькій області за 2022 рік

Таким чином наявна пенсійна система в Україні не забезпечує пенсіонерів належним рівнем доходів для забезпечення достойного життя, а, отже, не виконує свою принципову функцію. Більшість людей пенсійного віку змушені покладатися на підтримку власних дітей та різні форми урядової допомоги, включаючи житлові субсидії, тощо. Війна в Україні тільки загострила дану проблему. Мільйони українських громадян виїхали з країни, а значна частина з них ніколи не повернеться назад. Існують високі ризики, що після завершення військового стану та зняття обмежень на виїзд закордон, мільйони чоловіків також покинуть державу, щоб об'єднатися зі своїми сім'ями. Здебільшого люди пенсійного та передпенсійного віку залишаться в Україні. Проблема тягаря

солідарної пенсійної системи для бізнесу та громадян тільки посилиться. Як результат, існуюча система пенсійного забезпечення може сягнути колапсу в найближчі десятиліття. Питання впровадження другого рівня та повноцінного функціонування третього рівня пенсійної системи зараз стоїть як ніколи.

Основні проблеми, пов'язані з формуванням бюджету ПФУ, можна узагальнити наступним чином:

1) Законодавчі проблеми: існуючий законодавчий порядок формування доходів бюджету Пенсійного фонду передбачає, що фонд зобов'язаний здійснювати виплати пенсій незалежно від надходження коштів з державного бюджету та інших джерел. Це може призвести до невиконання або затримок у виконанні фінансових зобов'язань перед бюджетом фонду, що призводить до його дисбалансу та відволікання коштів, призначених на виплату трудових пенсій.

2) Організаційні проблеми: недостатня послідовність заходів Кабінету Міністрів України щодо підвищення розмірів трудових пенсій може призвести до нерівності у розмірах пенсій між трудовими пенсіонерами та пенсіонерами-військовослужбовцями строкової служби.

3) Фінансові проблеми: поступове перекладання фінансування державних пенсій на спеціальний фонд державного бюджету може створити ризики неповного фінансового забезпечення виплат цих пенсій, оскільки видатки цього фонду мають постійне бюджетне призначення і можуть проводитися тільки в межах наявних коштів, що робить цю статтю видатків незахищеною.

Одним із вагомих аргументів проти негайного запровадження накопичувальної пенсійної системи є брак ресурсів для її фінансування. Згідно із згадуваним законопроектом внески будуть робитися за рахунок ЄСВ. Деякі експерти вважають, що навіть 1% з ЄСВ буде мати результатом 18–19 мільярдів гривень втрат для ПФУ. Знову ж таки, уряд буде вимушений компенсувати цей дефіцит .

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

3.1. Зарубіжний досвід організації пенсійного забезпечення та можливості його застосування в Україні

Стратегія соціальної політики є планом визначення пріоритетних напрямків для вирішення соціальних проблем на кожному етапі. Основний акцент робиться на виявленні прихованих трудових відносин, забезпеченні права на працю для осіб, що мають труднощі з працевлаштуванням, легалізації заробітної плати та гарантуванні її повної виплати. Важливими показниками ефективності соціальної політики є рівень добробуту населення, рівень освіти та здоров'я, соціальна стабільність і конструктивні взаємини між соціальними групами.

Для аналізу міжнародного соціального забезпечення важливо вивчити зміни в пенсійному законодавстві, які стосуються реформування пенсійних систем окремих країн. Особливий інтерес становить досвід країн Балтії, зокрема Латвії, де з липня 2001 року впроваджено трирівневу пенсійну систему, як показано в таблиці 3.1.

Основним принципом латвійської системи пенсійного забезпечення є залежність розміру майбутньої пенсії від суми сплачених соціальних внесків. Тобто, чим більше людина сплачує внесків, тим вищою буде її пенсія в майбутньому.

Таблиця 3.1.

Рівні пенсійної системи Латвії

Рівень	Характеристика
1	2
Перший	це система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яка охоплює всіх платників соціальних внесків. Сплачені внески спрямовуються на виплату пенсій за віком нинішньому поколінню пенсіонерів
Другий	схема державної накопичувальної пенсійної системи, яка дозволяє її учасникам інвестувати сплачені страхові внески на фінансовому ринку через компанії з управління активами за власним вибором та накопичувати їх для пенсійних виплат
Третій	це схема приватного добровільного страхування, яка надає можливість кожному індивідуально робити додаткові накопичення до своєї пенсії в приватних (недержавних) пенсійних фондах

Сформовано на основі [10]

З 1 січня 2016 року пенсійний вік щорічно підвищується на три місяці і досягне 65 років до 1 січня 2025 року. З 2016 року також збільшено пенсійний вік для призначення пенсій за віком на пільгових умовах, причому необхідний страховий стаж повинен бути не менше 15 років. Крім того, можливе дострокове призначення пенсії - за 2 роки до досягнення встановленого законом віку, за умови, що страховий стаж становить не менше 30 років.

В Естонії, сьогодні, право на пенсію за віком має особа, яка досягла 63 років і має стаж не менше 15 років. Пенсійна система Естонії складається з трьох рівнів [65]:

1. Державна пенсія
2. Обов'язкова накопичувальна пенсія
3. Додаткова накопичувальна пенсія

2004 року в Естонії запроваджено II рівень пенсійної системи, заснований на попередньому фінансуванні. Кожна працююча особа самостійно накопичує свою пенсію, відраховуючи до Пенсійного фонду 2% від своєї зарплати бруто. Держава додає ще 4% за рахунок 33% соціального податку, що стягується із

заробітної плати працівника. Наприклад, якщо місячна зарплата працівника становить 1000 євро, то, приєднавшись до накопичувальної пенсії, він відраховує 2% або 20 євро на пенсійний рахунок. Держава додає ще 4%, тобто 40 євро, тому на пенсійний рахунок працівника щомісяця надходить 60 євро на місяць [65].

Усі, хто народився після 1983 року, повинні брати участь у II рівні. Особа має право та зобов'язана починати сплачувати внески у II рівні з першого січня року, наступного за роком, у якому їй виповнилося вісімнадцять років. Виплати з II рівня починаються, якщо протягом робочого періоду особа сплачувала внески до цієї системи та досягла пенсійного віку за віком.

Нова пенсійна система Польщі була впроваджена в 1999 році. Вона включає в себе перший рівень - програму з номінально фіксованими внесками, обов'язковий другий рівень індивідуальних рахунків і добровільний третій рівень: пенсійні накопичувальні рахунки. З травня 2011 року було створено нові субрахунки першого рівня, на які перенаправлялися внески, які раніше спрямовувалися на другий рівень. Фізичні особи, які беруть участь у другому рівні, сплачують 6,84% до номінально фіксованого плану внесків і 2,92% до індивідуальних рахунків. Тільки роботодавці сплачують додатковий внесок у розмірі 9,76% лише на програму з номінально фіксованими внесками. Фізичні особи, які припиняють участь у другому рівні, вносять повний внесок у розмірі 9,76% до програми з номінально фіксованими внесками [58].

1 лютого 2016 року набув чинності новий закон про пенсійну реформу, що встановив добровільний характер обов'язкового другого рівня індивідуальних рахунків для всіх нових працівників. Ця реформа дозволила поточним учасникам відмовитися від другого рівня та перенести кошти з їх рахунків до державного першого рівня - програми з номінально фіксованими внесками. Крім того, інвестиції у державні облігації, що належали відкритим пенсійним фондам другого рівня, були перенесені на перший рівень, що перебуває під контролем Державної установи соціального страхування Польщі. За оцінками уряду, ці зміни

забезпечують працівникам стабільний дохід після виходу на пенсію та сприяють зменшенню державного боргу країни.

Пенсійні інновації були впроваджені в багатьох країнах Європи. Наприклад, в Іспанії, 23 грудня 2013 року, Парламент Іспанії схвалив реформу пенсійної системи, що встановив поняття «коефіцієнта стабільності». Цей коефіцієнт зв'язує початковий розмір пенсії зі зміною тривалості життя та змінює порядок індексації державних пенсій. Ці заходи спрямовані на вирішення зростаючого дефіциту пенсійної системи країни, який викликаний швидким старінням населення, завершенням робочого життя покоління та збільшенням очікуваної тривалості життя. За оцінками уряду, ці заходи допомагають збалансувати внески та виплати в державній пенсійній системі як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі[19].

Основні положення законодавства передбачають поступове підвищення пенсійного віку з 65 до 67 років та збільшення необхідного страхового стажу для отримання повної пенсії з 15 до 25 років. З 2021 року коефіцієнт стабільності визначається на основі очікуваної тривалості життя після досягнення пенсійного віку протягом наступних 5 років. Цей коефіцієнт використовується лише один раз при призначенні пенсії і переглядається кожні 5 років.

У 2013 році Національні збори Франції прийняли державну пенсійну реформу, яка передбачає поступове збільшення ставок внесків і необхідної кількості років сплати страхових внесків для отримання права на пенсію. Ці заходи спрямовані на збереження стабільності пенсійної системи, оскільки без них очікується зростання дефіциту пенсійного фонду до 2030 року може досягти 20 мільярдів євро. [21]

Однією з основних причин дефіциту пенсійної системи Франції є старіння населення. До 2040 року коефіцієнт демографічного навантаження, тобто співвідношення кількості працюючих до одного пенсіонера, знизиться до 1,4:1

порівняно з 1,7:1 у 2011 році. Водночас очікується, що тривалість життя чоловіків і жінок збільшиться на 4 роки.

Крім того, реформа передбачає запровадження системи балів для працівників, які зазнають впливу одного з десяти «важких» факторів, визначених у трудовому кодексі, таких як екстремальні температури, механічні коливання, монотонна робота або нічна зміна. Починаючи з січня 2017 року, працівники, що стикаються з цими факторами, набирають бали, які можуть бути використані для професійного навчання з метою переходу на менш напружену роботу та отримання повної компенсації під час періоду переходу на скорочений робочий день. Працівники у віці 55 років і старше можуть використовувати ці бали для оплати внесків та переходу на дострокову пенсію, починаючи з 58 років.

Показники розміру середньої пенсії за станом на січень 2023 року згруповані в таблиці 3.2

Табл.3.2.

Показники розміру середньої пенсії та умови отримання виплат в країнах Європи та Україні станом на січень 2023

Країна	Вік виходу на пенсію, жінки чоловіки, років	Середня пенсія, дол. США	Відрахування з заробітної плати, %	Мінімальний трудовий стаж, років
1	2	3	4	5
Німеччина	63-67	1400	20	40
Великобританія	60-65	900	20	40
Франція	65-67	1200	20	40
Швеція	65	1000	18,5	40
Данія	67	1800	35-40	40
Норвегія	67	2000	25	40
Польща	60-65	460	19,5	15-20
Іспанія	65	900	18	37
Україна	60-65	143	22	30

Таким чином, можна відзначити, що в Україні спостерігається найнижчий рівень пенсійного забезпечення у доларовому еквіваленті, хоча умови пенсійного відрахування середньоєвропейські. Відставання середньої пенсії (3500 грн) від

прожиткового мінімуму (згідно з нормативом уряду на 2023 рік - 7000 грн) пояснюється низьким рівнем середньої заробітної плати та значним відсотком тіньової економіки.

Невід'ємною необхідністю для України є якісна та ефективна пенсійна реформа з метою посилення соціального захисту громадян, що набули статусу пенсіонера, та забезпечення гідного рівня життя за рахунок сталого розвитку пенсійної системи. Тобто головними пріоритетами є зниження рівня безробіття, збільшення кількості нових робочих місць та підвищення фінансової грамотності молоді з метою активізації 2-го та 3-го рівнів пенсійної системи.

Отже, для покращення пенсійного забезпечення в Україні необхідно впровадити обов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення як додатковий елемент системи. Це дозволить формувати пенсійні накопичення та підвищити сукупний коефіцієнт заміщення, що є ключовим показником достатності пенсійних виплат.

3.2. Оптимізація діяльності ПФУ щодо порядку призначення пенсій громадянам України

Запровадження в Україні воєнного стану та неодноразове його продовження так чи інакше вплинуло на всі сфери життя, не виключенням стала й сфера пенсійного забезпечення, яка в сучасних умовах відіграє велику роль у соціальному житті суспільства.

Відповідно до чинного законодавства України передбачено різні види пенсій: пенсія за віком; пенсія по інвалідності; пенсія у зв'язку з втратою годувальника; пенсія за вислугу років, а також інші спеціальні пенсії.

Кожен з цих видів пенсій передбачає певні вимоги до віку особи, тривалості трудового стажу, особливого статусу, за наявності яких особа може звернутись органу Пенсійного фонду України за призначенням пенсії.

Оптимізація діяльності ПФУ щодо порядку призначення пенсій громадянам України може включати ряд заходів для полегшення та прискорення процесу призначення пенсій, зменшення бюрократичних процедур і покращення якості обслуговування. Ось кілька можливих шляхів оптимізації:

1. Автоматизація процесу: на даний момент, щоб зареєструватися на порталі електронних послуг ПФУ, необхідне особисте відвідування органу, що є не дуже зручно. Треба покращити портал або зробити новий, з урахуванням наступних пропозицій:

- створення онлайн-кабінету, де громадяни можуть швидко подавати заявки на призначення пенсій, відстежувати статус заяви, отримувати консультації без відвідування органів ПФУ;

- скорочення часу обробки заяв;

- підвищення точності та зменшення людського фактора в обробці;

- система автоматичного інформування громадян про статус їх заявок через смс , пошту або через додаток;

- поліпшення зручності для користувачів (громадян);

- розробка користувацьких інтерфейсів для різних категорій користувачів (громадяни, працівники ПФУ);

- розробка алгоритмів для автоматичного розрахунку пенсій на основі введених даних;

- забезпечення взаємодії з системами інших державних установ (наприклад, податкової, соціального захисту);

- розробка мобільного додатку для зручного доступу до послуг ПФУ;

- автоматичне ведення обліку страхових внесків та пенсійного стажу в єдиній системі, що дозволяє громадянам бачити свій поточний стан пенсійних прав і прогнозувати майбутню пенсію;

- регулярне оновлення та поліпшення системи на основі зворотного зв'язку від користувачів;

- постійний моніторинг роботи системи та її впливу на процес призначення пенсій;

Автоматизація процесу призначення пенсій у ПФУ дозволить значно підвищити ефективність роботи установи, зменшити навантаження на працівників, скоротити час обробки заяв і зробити процес більш прозорим і зручним для громадян.

2. Спрощення документальних процедур: для призначення пенсії треба прийти в територіальний орган ПФУ і чекати чергу, після цього іти до спеціаліста і очікувати поки перевірять всі документи і занесуть в базу, цей процес займає багато часу, тому треба покращити цей процес з урахуванням таких пунктів:

- перегляд і скорочення списку документів, необхідних для призначення пенсій

- інтеграція з системами інших державних органів для автоматичної перевірки та підтвердження документів

- впровадження електронного документообігу, що дозволить громадянам подавати документи онлайн

- розподіл завдань таким чином, щоб основна увага була зосереджена на складних випадках, а рутинні завдання виконували автоматизовані системи

- створення інформаційних ресурсів (сайтів, гарячих ліній) для надання консультацій та допомоги громадянам.

Спрощення процедур призначення пенсій у ПФУ через автоматизацію, цифровізацію та оптимізацію роботи співробітників дозволить значно скоротити

час обробки заяв, зменшити кількість помилок, покращити зручність для громадян і підвищити загальну ефективність роботи Пенсійного фонду.

3. Посилення контролю та впровадження аудиту є важливими кроками для забезпечення прозорості, точності та ефективності процесу призначення пенсій.

Заходи щодо оптимізації цих аспектів:

- розробка і впровадження чітких стандартів та політик внутрішнього контролю;

- визначення відповідальних за внутрішній контроль у кожному відділі;

- впровадження системи, яка автоматично перевіряє коректність та повноту введених даних;

- розробка річного плану аудиту, який охоплює всі ключові процеси призначення пенсій;

- проведення регулярних внутрішніх аудитів для перевірки дотримання встановлених стандартів та процедур;

- документування результатів аудиту та визначення проблемних ділянок;

- проведення регулярних зовнішніх аудитів для оцінки ефективності внутрішніх контролів та відповідності законодавству;

- оприлюднення результатів зовнішніх аудитів для підвищення довіри громадськості;

- запровадження гарячих ліній та онлайн-платформ для анонімного повідомлення про можливі порушення;

- розробка та впровадження планів дій для усунення виявлених порушень;

- проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності громадян щодо їхніх прав та процедур призначення пенсій;

Посилення контролю та впровадження аудиту в діяльність ПФУ забезпечить прозорість, ефективність та відповідність процесів призначення пенсій законодавству. Це не тільки підвищить довіру громадян до системи, але й

сприятиме запобіганню помилкам і зловживанням, що в кінцевому результаті покращить загальну ефективність роботи фонду.

4. Навчання персоналу є критично важливим елементом оптимізації діяльності щодо порядку призначення пенсій громадянам. Правильне навчання сприяє підвищенню ефективності, зменшенню помилок та покращенню якості обслуговування громадян. Детальний план заходів для організації навчання персоналу:

- проведення анкетування та інтерв'ю з працівниками для виявлення рівня їх знань та навичок;
- визначення ключових напрямків, де потрібне підвищення кваліфікації;
- ідентифікація сфер, де є найбільші прогалини в знаннях, наприклад, використання нових ІТ-систем, зміни у законодавстві, комунікаційні навички тощо;
- проведення тренінгів для працівників ПФУ щодо користування системою;
- визначення найефективніших форматів навчання: очні тренінги, онлайн-курси, вебінари, майстер-класи, інтерактивні симуляції тощо;
- створення навчальних програм, посібників, інструкцій, презентацій та відео-уроків;
- організація регулярних тренінгів для працівників на різних рівнях, від новачків до керівників;
- проведення тестування для оцінки засвоєних знань та навичок після завершення навчальних курсів;
- регулярне оновлення навчальних матеріалів відповідно до змін у законодавстві та технологіях;
- впровадження програм менторства, де досвідчені працівники допомагають новачкам;
- впровадження системи визнання та нагородження працівників, які активно беруть участь у навчальних програмах;

- надання бонусів та інших стимулів за успішне проходження навчання та підвищення кваліфікації;

- створення можливостей для кар'єрного росту на основі результатів навчання та підвищення кваліфікації;

Комплексний підхід до навчання персоналу ПФУ, включаючи аналіз потреб, розробку ефективних навчальних програм, організацію навчальних заходів, оцінку результатів, безперервний розвиток, мотивацію та використання сучасних технологій, дозволить значно підвищити рівень кваліфікації працівників, покращити якість обслуговування громадян та підвищити ефективність роботи.

Оптимізація робочих процесів у ПФУ шляхом реінженірингу бізнес-процесів, впровадження інформаційних систем, підвищення кваліфікації працівників, інтеграції з іншими державними органами та поліпшення взаємодії з громадянами дозволить значно підвищити ефективність роботи фонду, скоротити час на обробку заяв та зробити процес призначення пенсій більш прозорим і зручним для громадян.

ВИСНОВКИ

Отже, Пенсійний фонд України виступає як центральний орган виконавчої влади, відповідальний за керівництво та управління солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного забезпечення. Він здійснює збір, накопичення та облік страхових внесків, призначає пенсії та готує документи для їх виплати, а також забезпечує своєчасне та повне фінансування та виплату пенсій, пенсій за особливі заслуги перед Україною, допомоги на поховання та інших соціальних виплат.

Основним завданням Пенсійного фонду є збирання, акумулювання коштів (страхових внесків) та фінансування витрат на виплату пенсій і допомог. Іншими словами, він формує та управляє бюджетом фонду.

Джерелами формування доходів бюджету Пенсійного фонду є страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування; кошти державного бюджету та цільових фондів; суми від фінансових санкцій та адміністративних стягнень, застосованих до страхувальників; інші надходження.

Доходи бюджету Пенсійного фонду розподіляються на власні кошти фонду, кошти державного бюджету та кошти державних цільових фондів, в залежності від джерел та цілей їх використання.

Слід зазначити, що функціонування ЗДПС супроводжується кризовим станом. Виникла ситуація неспроможності повноцінно виконувати покладені на ПФУ функції через незбалансованість наявних фінансових зобов'язань та відсутність росту доходної частини бюджету фонду у перспективі.

Проблемними моментами у функціонуванні ПСУ є:

- 1) незбалансованість бюджету ПФУ;
- 2) тіньова заробітна плата громадян;

- 3) демографічна яма;
- 4) низький рівень пенсійних виплат;
- 5) воєнні дії на території України.

Протягом досліджуваного періоду спостерігаємо ріст доходної бази: у 2022 році загальні доходи бюджету ПФ становили 620 423 105,8 тис. грн., що на 107 658 082,3 тис. грн. або на 20,99% більше ніж у 2021 році; у 2023 році - 780 145 805,1 тис. грн., порівнюючи з 2022 роком, то сума загальних доходів зросла на 159 722 699,3 тис. грн., або на 20,47%.

У 2021 році з ДБУ виділено асигнувань ПФУ на загальну суму 174 740 949,3 тис. грн.; у 2022 році - 209 277 910,8 тис. грн., у 2023 році - 249 751 585,6 тис. грн.

Наразі спостерігаємо незадовільне фінансування, що віддзеркалюється на низькому рівні пенсійних виплат. Звичайно, що вкрай важливим є виведення ПС України з кризового стану, тому доцільним є реформування солідарної системи, створення накопичувальної системи та сприяння розвитку системи добровільного ПЗ.

Проблемними моментами у функціонуванні ПСУ є:

- досить високий пенсійний вік;
- відсутність збалансованості ПФУ;
- значне зниження реальних доходів у працездатному віці, відповідно менші суми сплачених податків;
- значний відтік працездатного населення за кордон.

Наявність дефіциту Пенсійного фонду стримує запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, адже згідно з частиною другою статті 1 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» перерахування страхових внесків до Накопичувального пенсійного фонду запроваджується починаючи з року, в якому буде забезпечено бездефіцитність бюджету Пенсійного фонду України.

Дослідивши зарубіжний досвід бачимо, що усі країни зіткнулися з аналогічними проблемами дефіциту бюджету, вартий уваги досвід Естонії, в цій країні кожна працююча особа самостійно накопичує свою пенсію, відраховуючи до Пенсійного фонду 2% від своєї зарплати бруто. Держава додає ще 4% за рахунок 33% соціального податку, що стягується із заробітної плати працівника.

Для поліпшення пенсійного забезпечення в Україні потрібно зменшити неформальну зайнятість та приховане безробіття; відмовитися від створення додаткових навантажень на солідарну систему; зміцнити фінансову стійкість пенсійної системи та ввести обов'язкове пенсійне забезпечення та страхування.

Невід'ємною необхідністю для України є якісна та ефективна пенсійна реформа з метою посилення соціального захисту громадян, що набули статусу пенсіонера, та забезпечення гідного рівня життя за рахунок сталого розвитку пенсійної системи. Тобто головними пріоритетами є зниження рівня безробіття, збільшення кількості нових робочих місць та підвищення фінансової грамотності молоді з метою активізації 2-го та 3-го рівнів пенсійної системи.

Оптимізація робочих процесів у ПФУ шляхом реінженірингу бізнес-процесів, впровадження інформаційних систем, підвищення кваліфікації працівників, інтеграції з іншими державними органами та поліпшення взаємодії з громадянами дозволить значно підвищити ефективність роботи фонду, скоротити час на обробку заяв та зробити процес призначення пенсій більш прозорим і зручним для громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. / М. Д. Бойко.– Київ, Олан, 2004. – 311 с.
2. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. /Н. Б.Болотіна. – Київ : Знання, 2011. – 615 с.
3. Буряченко О.Є. Пенсійна система в Україні: історія становлення і теоретичні засади розвитку на сучасному етапі національного державотворення: дис.... канд. наук з держ. управ.: 25.00.01. Київ, 2017. 252 с.
4. Бюджетний Кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
5. Герасимів Т. Право соціального забезпечення України. Загальна частина/Т. Герасимів. – Дніпропетровськ : ВФ «Відродження», 2006. – 227 с.
6. Європейський кодекс соціального забезпечення: Міжнародний документ Ради Європи від 16 квітня 1964 р. № ETS № 48 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_329.
7. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2021 р.: Постанова правління Пенсійного Фонду України від 21 лютого 2022 року №4-1. URL : <https://www.pfu.gov.ua/2152676-zvit-pro-vykonannya-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny-za-2021-rik-3/>.
8. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2022 р.: Постанова правління Пенсійного Фонду України від 31 березня 2023 р. № 17-1. URL : <https://www.pfu.gov.ua/2157129-zvit-pro-vykonannya-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny-za-2022-rik/>.
9. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2023 р.: Постанова правління Пенсійного Фонду України від 6 травня 2024 р. № 27-1. URL:

<https://www.pfu.gov.ua/2164882-zvit-pro-robotu-ta-vykonannya-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny-u-2020-rotsi-2/>

10. Зміни у пенсійному забезпеченні Латвії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vsaa.lv/ru/uslugi/pensioneramsenioram>.

11. Ільчук Л. Світовий досвід моделей соціальної політики та можливість їх використання в Україні / Л. Ільчук // Вісник Пенсійного фонду України. – 2018. – № 7. – С. 4 – 9.

12. Калюга Є. Історичний аспект розвитку пенсійної системи в Україні / Є. Калюга, В. Оверчук // Юридичний науковий електронний журнал. – 2019. – № 10 – С. 4 -8.

13. Каптар Г. Г. Пенсійне забезпечення за віком в умовах пенсійної реформи: сучасний стан та шляхи вдосконалення / Г. Г. Каптар // Форум права. – 2019. – № 4. – С. 167 – 174. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2019_4_31.pdf.

14. Коваль О. Щодо запровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи /О. Коваль // Вісник Пенсійного фонду України. – 2018. – № 6. – С. 14 – 17.

15. Конвенція Ради Європи Про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

16. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. : зі змінами. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%-вр>.

17. Корнацька Р. М. Реалії та перспективи пенсійного забезпечення в Україні. Світ фінансів. 2023. № 3. С. 30–35. URL: <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/view/741/749>

18. Минюк О. Ю., Минюк Д. І. Пенсійна реформа в Україні: реалії та вимоги сьогодення. Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». 2019. № 1. С. 103–109. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2481/1/2315_IR.pdf

19. Нововведення у пенсійній системі Іспанії. База даних Міжнародної організації праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/intl_update/2018-01/index.html.

20. Нововведення у пенсійній системі Польщі. База даних Міжнародної організації праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/intl_update/2018-03/index.html.

21. Нововведення у пенсійній системі Франції. База даних Міжнародної організації праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/intl_update/2018-01/index.html.

22. Опришко В. Ф. Правознавство: Підручник / В. Ф. Опришко, Ф. П. Шульженка С. І. Шимон. – Київ, КНЕУ, 2003. – 767 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/21888/>.

23. Офіційний веб-сайт Пенсійний фонд України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/1391-diyalnist-pensijnogo-fondu-osnovni/>

24. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 р. №16/98-ВР. Дата оновлення: 31.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

25. Парламентська Асамблея Ради Європи Результати огляду Європейських пенсійних систем, 2020 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/CommitteeDocs/2012/BIL>.

26. Пенсійна система Республіки Македонія. Інвестиції та пенсії в Європі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ipe.com/pensions/pensions>

27. Питання Міністерства праці та соціальної політики України : указ Президента України від 20 квітня 2005 р. № 679 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

28. Питання Пенсійного фонду України : постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 1994 р. № 345 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

29. Піщуліна О. Фінансові, соціальні та правові аспекти пенсійної реформи в Україні. Світовий досвід та українські реалії. // [електронний ресурс] - Режим доступу: <http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019-PENSII.pdf>.

30. Положення про головні управління Пенсійного фонду України в Автономній республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, затверджене Постановою правління Пенсійного фонду України від 22 грудня 2016 р. № 28-2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: pfu.gov.ua.

31. Положення про головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі : постанова Пенсійного фонду України від 27 червня 2002 р. № 11-2 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

32. Положення “Про Пенсійний фонд України”: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 р. № 280. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2148251-polozhennya-pro-pensijnij-fond-ukrayiny/> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

33. Про державні пенсії : закон СРСР від 14 липня 1956 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

34. Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування : закон України від 9 червня 2003 р. № 1058–IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

35. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 року № 1788-ХІІ. Дата оновлення: 14.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

36. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-XIV. Дата оновлення: 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

37. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV. Дата оновлення: 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15/ed20240101#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

38. Про схвалення Концепції подальшого проведення пенсійної реформи: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.10.2009 р. N 1224-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1224-2009-%D1%80#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

39. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. Дата оновлення: 08.08.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

40. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 08.07.2011 р. № 3668-VI. Дата оновлення: 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-17#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

41. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій: Закон України від 03.10.2017 р. № 2148-VIII. Дата оновлення: 19.12.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2148-19#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

42. Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни: Закон України від 16.03.2004 р. № 1603- IV. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1603-15#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

43. Про схвалення Стратегії модернізації та розвитку Пенсійного фонду України на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.09.2016 р. № 672-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2016-%D1%80#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

44. Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України: Постанова Кабінету Міністрів України на 2023 рік від 24 червня 2023 р. № 631. Дата оновлення: 07.09.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/631-2023-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

45. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 01.01.1992 р. № 2262-XII. Дата оновлення: 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

46. Про внесення змін до Порядку розроблення, затвердження та виконання бюджету ПФУ: Постанова Правління ПФУ від 19.05.2014 р. № z0590-14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0590-14#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

47. Про затвердження Інструкції з підготовки бюджетних запитів: Наказ Міністерства Фінансів України від 21.12.2022 р. № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0322-23#Text> (Дата звернення: 18.02.2024 р.).

48. Про затвердження пропорцій розподілу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова Кабінету Міністрів від 26.11.2014 р. № 675. Дата оновлення: 29.12.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-2014-%D0%BF#Text> (Дата звернення 18.02.24 р.).

49. Про затвердження Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків до ПФУ: Постанова Правління ПФУ від 19.12.2003 р. № z0064-04. Дата оновлення: 13.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0064-04#Text> (Дата звернення 18.02.24

р.).46.Рудик В. К., Олексійко В. С. Стан реформування пенсійної системи в Україні. Облік і фінанси. 2018. № 4. С. 106–113.

50. Ріппа М. Б. Державне пенсійне забезпечення в Україні та шляхи його розвитку: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Київ, 2007. 19 с

51. Синява Л. В. Проблеми регулювання оплати праці та шляхи їх вирішення в Україні / Л. В. Синява // Регіональна економіка. – 2021. – № 1. –С. 171 – 177.

52. Система пенсійного забезпечення: сьогодні і завтра: коментар застосування Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» / Б.О. Зайчук, В. С. Никитенко, В. І. Семендяєва. Київ : Формат, 2004. 345 с.

53. Сімкіна О. В. Основні засади та історичні етапи становлення й розвитку соціального забезпечення (на прикладах країн Європи та України) /О.В. Сімкіна // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – Вип. 4 (31). – 468 с. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpu/2010_4/doc/3/22.pdf.

54. Скасування прив’язки мінімальної заробітної плати до прожиткового мінімуму – одне зі стратегічних рішень // Пенсійний кур’єр. – 2018. – № 27. – стр 1.

55. Стан реформування пенсійної системи в Україні / В. К. Рудик, В. С. Олексійко // Облік і фінанси. – № 4 (74). – 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2018_4_15.

56. Стожок Л. Загальнообов’язкове державне пенсійне страхування в системі соціальної політики: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.07. Київ, 2007. 20 с.

57. Тищенко О.В. Реалізація гуманістичної функції права соціального забезпечення України в сучасних соціально–економічних умовах / О. В.Тищенко // Юридичний науковий електронний журнал. – 2017. – № 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lsej.org.ua/>.

58. У Польщі знизили пенсійний вік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fakty.ictv.ua/ua/ukraine/20191003-pensijnyj-vik-u-polshhiznyzuly-na-7-rokiv/>.

59. Угода про взаємне визнання пільг і гарантій для учасників та інвалідів Великої Вітчизняної війни, учасників бойових дій на території інших держав і сімей загиблих військовослужбовців від 15 квітня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

60. Угода про гарантії прав громадян держав–учасниць СНД в галузі пенсійного забезпечення від 13 березня 1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

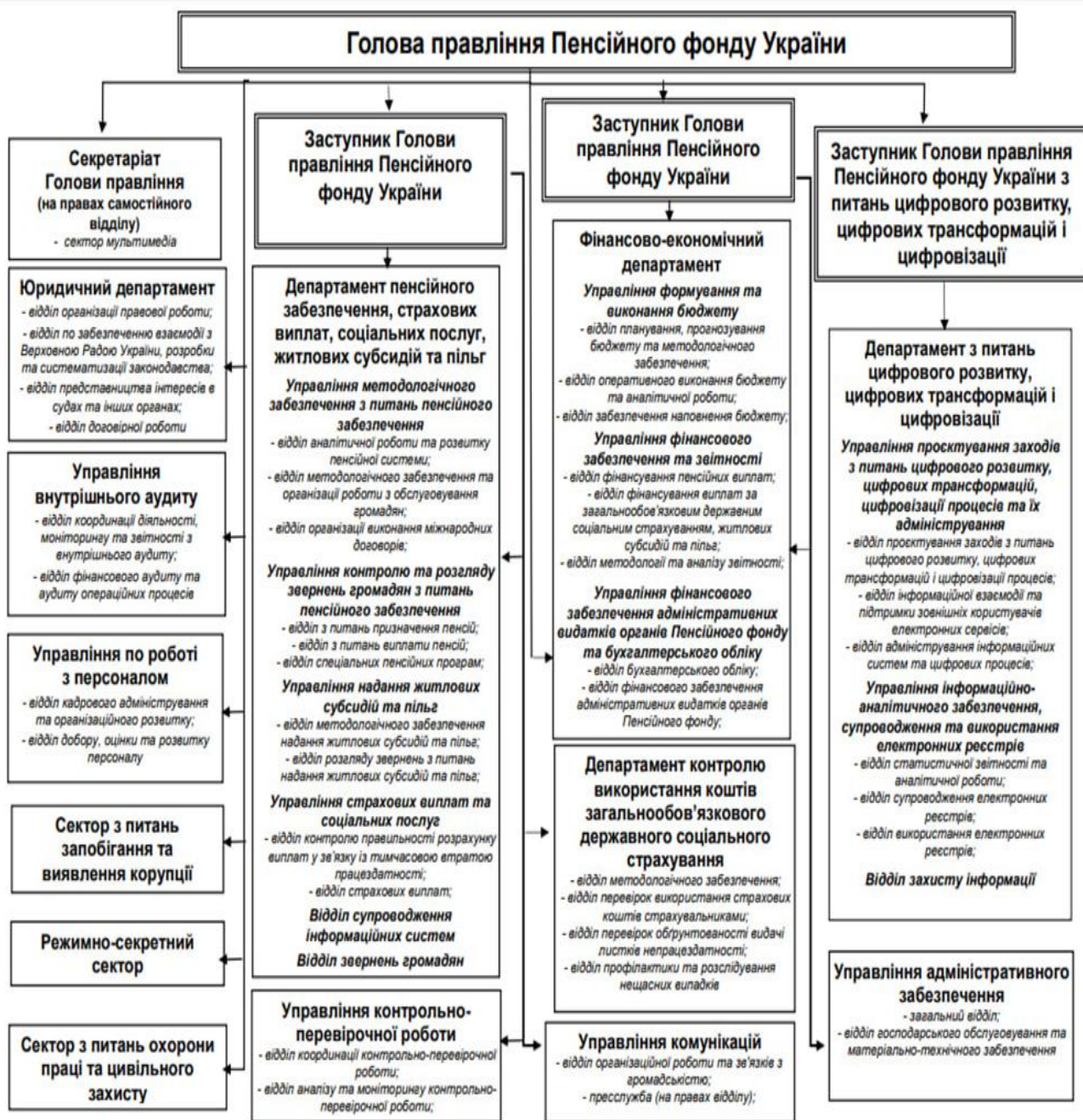
61. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435 із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

62. Шамбір М. Шлях до модернізації / М. Шамбір // Вісник Пенсійного фонду України. – 2017. – № 11. – С. 6 – 7.

63. Яблочников С. Л. Стан та проблеми фінансового забезпечення соціальної сфери в Україні / С. Л. Яблочников. Електронне наукове видання Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

64. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. / І. С. Ярошенко. – Київ, КНЕУ, 2005. – 232 с.

65. Яшник Г. Л., Світовий досвід у реформуванні пенсійних систем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Yashnyk.pdf>.

Організаційна структура апарату Пенсійного фонду України

Звіт про виконання бюджету ПФУ

Річна 2021р.

місц: ГУПФУ в Чернівецькій області

мисля адміну: грн.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Пенсійного фонду України

01.06.2017 №105

(в редакції наказу

Пенсійного фонду України

від 07.10.2020 №104

ФЕ-7

Форма № 2-ПФ (бюджет)

Найменування показника	Код рядка	Затверджено бюджетом МФУ 22.07.21 №481/2	Виконано
А	Б	1	2
власних коштів на початок року	0010	19 702 000,00	19 657 997,93
КОДИ		x	x
ні доходи, усього	0030	745 682 100,00	694 403 818,23
числі:		x	x
і єдиного внеску, розподілена на ЗДПС	0050		
ти сплачені банками за користування тимчасово вільними пенсіями Пенсійного фонду України, та інші власні доходи	0110	1 601 000,00	2 361 859,07
ти від підприємств на покриття фактичних витрат на виплату пенсій, призначених особам, які працювали на підприємствах з переліком №1 виробництв, робіт, професій, посад і функцій, затвердженим Кабінетом Міністрів України	0130	5 038 100,00	5 046 684,77
ти від підприємств на покриття фактичних витрат на виплату пенсій, призначених особам, які працювали на роботах за сп №2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затв КМУ, а також на інших посадах, що дають право на пенсію за умов	0135	12 249 500,00	13 257 754,76
на виплату пенсій іноземним пенсіонерам, які проживають на території України	0140	2 183 600,00	2 487 198,10
на виплату пенсій за кошти ДБУ ЄВ на ЗДСС за деякі кат ЗО, покриття дефіциту коштів за кошти ДБУ ЄВ, ч.13 і 14 ст 8 ЗУ "Про збір та облік ЄВ на території України" та покриття різниці між мінімальними внесками та сумою сплачених внесків за ЗО та суб господар на періоді ГРХ COVID-19, IS-CoV.	0145	724 609 900,00	671 250 321,53
власних доходів з урахуванням залишку	0150	765 384 100,00	714 061 816,16
розподіл власних коштів на покриття тимчасових касових розривів	0155	3 964 537 800,00	3 962 636 486,63
ти Державного бюджету України на фінансове забезпечення виплат пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду, з метою забезпечення військовослужбовців, виплата пенсій, надбавок і підвищень, призначених за різними пенсійними програмами	0160	3 311 528 000,00	3 364 887 578,47
не забезпечення військовослужбовців, виплата пенсій, надбавок і підвищень, призначених за різними пенсійними програмами	0161	3 031 811 700,00	2 957 971 578,33
виплату пенсій на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України	0162	272 761 300,00	399 960 964,83
виплату пенсій на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України	0163	6 955 000,00	6 955 035,31
ти ДБУ для завершення надання одноразової матеріальної допомоги застрахованим особам, які можуть втратити доходи у повній заборони сфері їх діяльності внаслідок посилення карантинних заходів	0170		
ти ДБУ для надання допомоги застрахованим особам на період здійснення обмеж проти епідемічних заходів, вжитих з метою запобігання поширенню на території України ГРХ COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2	0175		
ГО ДОХОДІВ	0260	8 041 449 900,00	8 041 585 881,26
виплату пенсій на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України	0261		
виплату пенсій на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України	0265		

35

Найменування показника	Код рядка	Затверджено бюджетом МФУ 22.07.21 №481/2	Виконано
А	Б	1	2
ДАТКИ			
вступних власних доходів, усього	0280	5 002 683 200,00	5 076 661 759,76
в числі на:			
займе забезпечення осіб, пенсію яким призначено відповідно Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"	0300	4 700 542 700,00	4 779 172 894,28
займе пенсій, призначених згідно з іншими законодавчими актами в частині розміру пенсії, на яку особа має право відповідно Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"	0310	38 815 000,00	34 853 408,28
займе щомісячної цільової грошової допомоги на прожиття осіб із Законом України "Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни"	0330	622 400,00	516 241,27
займе забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького складу в частині розміру пенсії із солідарної системи відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"	0340	107 061 100,00	107 823 035,77
обслуговування і плату за підкріплення пенсії та грошової допомоги	0360	2 118 700,00	1 714 579,49
вистративних витрат, пов'язаних із виконанням функцій на органи Пенсійного фонду України	0370	109 803 100,00	109 794 492,73
виплати та доставки пенсійних виплат із	0371	41 536 600,00	40 299 909,84
державного бюджету України на фінансове забезпечення пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, інших програм, з урахуванням витрат, пов'язаних з доставкою пенсійних виплат, з яких:	0440	3 038 766 700,00	2 964 926 613,64
виплати з пенсійних виплат за рішеннями суду	0441	6 955 000,00	6 955 035,31
виплати та доставки пенсійних виплат	0442	24 449 200,00	25 614 754,58
ЗУ для завершення надання одноразової грошової допомоги застрахованим особам, які можуть втратити працездатність внаслідок проведення заходів з заборони сфери їх діяльності внаслідок проведення заходів	0450		
ЗУ для надання допомоги застрахованим особам внаслідок проведення обмежених протиепідемічних заходів	0455		
ІВ	0510	8 041 449 900,00	8 041 588 373,40
зміни на кінець року	0520		- 2 492,14

Звіт про виконання бюджету ПФУ

Річна 2022р.

ГПФУ в Чернівецькій області

Відомості виміру: грн.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Пенсійного фонду України

01.06.2017 №105

(в редакції наказу

Пенсійного фонду України

від 07.10.2020 №104

ФЕ-7

Форма № 2-ПФ (бюджет)

Найменування показника	Код рядка	Затверджено бюджетом (зі змінами)	Виконано
А	Б	1	2
шок власних коштів на початок року	0010		- 2 492,14
ДОДАТКОВО:			
доходи, усього	0030	672 020 500,00	660 039 335,71
з яких:			
одиночного внеску, розподілена на ЗДПС	0050		
сплатені банками за користування тимчасово вільними Пенсійного фонду України, та інші власні доходи	0110	1 926 900,00	2 493 983,33
від підприємств на покриття фактичних витрат на виплату пенсій, призначених особам, які працювали на підприємств за списком №1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом Міністрів України	0130	4 649 600,00	4 902 729,63
від підприємств на покриття фактичних витрат на виплату пенсій, призначених особам, які працювали на підприємств за списком №2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом Міністрів України	0135	11 881 200,00	12 714 765,78
на виплату пенсій іноземним пенсіонерам, які проживають на території України	0140	2 754 900,00	2 969 838,57
на рахунок коштів ДБУ ЄВ на ЗДСС за деякі категорії ЗО, покриття сум коштів від застосування розміру ЄВ, ч.13 і ч.14 ст.8 ЗУ "Про збір коштів ЄВ на ЗДСС"	0145	650 807 900,00	636 958 018,40
власних доходів з урахуванням залишку	0150	672 020 500,00	660 036 843,57
розподіл власних коштів на покриття тимчасових розривів	0155	5 126 319 500,00	4 927 553 722,54
ДБУ на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок до пенсій, призначених за пенсійними програмами, витрати коштів ПФУ, з яких:	0160	3 497 211 700,00	3 511 061 581,60
на забезпечення військовослужбовців, виплату пенсій, надбавок і доплат, призначених за різними пенсійними програмами	0161	3 494 102 700,00	3 481 802 430,61
на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України	0162		26 101 145,47
на покриття заборгованості з пенсійних виплат (щомісячного грошового утримання) за рішеннями суду	0163	3 109 000,00	3 109 026,52
на виплату пенсій (щомісячного грошового утримання), виплачено за період до місяця їх відновлення, ВПО та пенсії, які відмовилися від довідки про взяття на облік ВПО і проживали місце проживання та постійно проживали на території	0170	49 000,00	48 979,00
на виплату щорічної разової грошової допомоги, ЗУ "Про гарантії війни, гарантії їх соціального захисту" і "Про заходи щодо переслідувань" ПКМУ від 07.05.22 №540	0175	11 886 000,00	11 809 270,18
ДБУ на виплату житлових субсидій та пільг на оплату комунальних послуг, придбання твердого та рідкого побутового палива і скрапленого газу	0176		411 019,26
Фонду ЗДСС на випадок безробіття на виплату достроково виплати пенсій	0177	255 000,00	
ВГО ДОХОДІВ	0260	9 307 692 700,00	9 110 872 437,15
внески ПФУ коштів, отриманих у попередніх бюджетних періодах	0261		
на покриття тимчасових касових розривів, пов'язаних з виплатою пенсій	0265		

Найменування показника	Код рядка	Затверджено бюджетом (зі змінами)	Виконано
А	Б	1	2
власних доходів, усього	0280	5 562 575 800,00	5 606 266 252,48
з яких:			
виплати пенсій, пенсію яким призначено відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"	0300	5 375 157 900,00	5 274 849 983,99
виплати пенсій, призначених згідно з іншими законодавчими актами розміру пенсії, на яку особа має право згідно з Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"	0310		32 404 026,91
виплати цільової грошової допомоги на прожиття пенсіонерів згідно з Законом України "Про поліпшення матеріального становища пенсіонерів та осіб з інвалідністю внаслідок війни"	0330		505 874,96
виплати пенсій військовослужбовцям, осіб начальницького складу в частині розміру пенсії із солідарної системи згідно з Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"	0340		120 220 594,08
виплати пенсій особам, які проживають за кордоном, та пенсіонерів	0350	2 754 900,00	2 969 838,57
виплати на фінансове обслуговування і плату за підкріплення пенсій та грошової допомоги	0360		1 930 522,75
виплати адміністративних витрат, пов'язаних із виконанням функцій на органах Пенсійного фонду України	0370	132 009 200,00	131 971 614,01
виплати на доставку пенсійних виплат із місця проживання	0371	52 653 800,00	41 413 797,21
виплати з Державного бюджету України на фінансове обслуговування виплат пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, пенсійними програмами, з урахуванням витрат, пов'язаних з доставкою пенсійних виплат, з яких:	0440	3 736 636 600,00	3 484 960 436,13
виплати на фінансовість з пенсійних виплат (щомісячного грошового утримання) за рішеннями суду	0441	3 109 000,00	3 109 026,52
виплати та доставки пенсійних виплат (щомісячного довічного грошового утримання), пов'язаних з виплатою та доставкою пенсійних виплат, з яких:	0442	32 421 800,00	27 704 995,18
виплати за період до місяця їх відновлення, ВПО та пенсіонерів, які вийшли від довідки про взяття на облік ВПО і які постійно проживали на території	0450	49 000,00	48 979,00
виплати для виплати щорічної разової грошової допомоги ветеранам, призначеної ЗУ "Про статус ветеранів, гарантії їх безпеки" і "Про жертви нацистських переслідувань" КМУ від 07.05.22 №540	0455	11 886 000,00	11 809 270,18
виплати ДБУ на виплату житлових субсидій та пільг на комунальних послуг, придбання твердого та рідкого побутового палива і скрапленого газу, з яких:	0456		1 170 830,81
виплати пов'язаних з виплатою та доставкою житлових субсидій	0457		1 170 830,81
виплати Фонду ЗДСС на випадок безробіття на виплату пенсій	0460	255 000,00	
виплати на фінансове обслуговування пенсій	0510	9 311 402 400,00	9 104 206 789,60
виплати на фінансове обслуговування пенсій	0520	- 3 709 700,00	6 665 647,55